

Арсеније М. Сретковић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за научноистраживачки рад

ОБРАЗОВНИ ПОТЕНЦИЈАЛ НАУЧНИХ ДЕЛА ЈЕВТА МИЛОВИЋА: СРЕДЊОШКОЛСКА ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ²

У раду се разматра методички потенцијал трију научних дела академика Јевта Миловића и то: *Стазе ка Његошу*, *Рукопис Горској вијенци* и *Његош у слици и ријечи*. У традиционалној наставној пракси у обради Његошевог дела, које је у наставном програму за други разред средње школе, углавном се примењују монолошка, дијалогска и текстовна метода. Научно стваралаштво Јевта Миловића омогућило би примену демонстративне методе на часовима додатне наставе уједно са применом осталих метода. Циљ рада је да укаже на методички потенцијал трију одабраних Миловићевих научних дела. За реализацију додатне наставе на којој би се разматрали сегменти Миловићевих књига потребна су два часа. Први час би био посвећен утврђивању знања о Његошу и његовом делу, док би други час био посвећен представљању резултата до којих су ученици дошли радећи у групама и примењујући истраживачку методу. Обрада одабраних дела Јевта Миловића утицала би на развој интересовања и развој мотивације за анализирање Његошевих дела. Истовремено, ученичка знања била би допуњена многобројним информацијама.

Кључне речи: образовни потенцијал, Јевто Миловић, *Горски вијенац*, додатна настава, метода показивања, истраживачка метода, групни облик рада

1. УВОД

У методичкој литератури (Миланов 2015) примећена је појава такозваног феномена кризе читања. Овај феномен настаје у ери процвата информационих технологија. Улога наставника је измењена, па наставник има дужност да упуту ученика „на *самостално* читање, *promišljanje* и *istraživanje*, на *povezivanje* са другим књижевним делима и *saznanjima* стеченим на часовима других друштвено-humanističkih предмета и да га *podstakne* на *formiranje* и *izlaganje* личних ставова према усвојеном садржају” (Миланов 2015: 56). Методичари настоје да побољшају нас-

1 arsenije.sretkovic@filum.kg.ac.rs

2 Истраживање спроведено у раду финансирано је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2024. години број 451-03-66/2024-03/ 200198).

тавну праксу, те отуда научни радови којима се образлажу нови начини обраде појединих дела (Лакета 2018; Давидовић 2015; Жутић 2011; Јакшић-Провчи 2011; Николић 2012; Николић 2016).

Његошево дело *Горски вијенац*, једно је од најкомплекснијих дела српске књижевности. Истражује се готово два века, а посматрано је са бројних аспеката (са аспекта књижевности, лингвистике, религије, филозофије и сл.). О Његошевом делу настала је наука названа његошологија.³ Литература о Његошу и његовом делу је врло опсежна, а писана је и на српском, али и на страним језицима (в. нпр. Гој 1995). У најзначајније његошологе убраја се академик Јевто Миловић који је највећи део свога научноистраживачког рада посветио проучавању Његоша и Његошевог дела. Миловић Његоша види у контексту културно-историјских дешавања, а сама дела тумачи у саодносу Његошевог живота и стварања. Миловићев научни стил није апстрактан, већ је разумљив и једноставан, па су због тога, као и због присуства великог броја илустрованих приказа Миловићеве књиге погодне као секундарна литература на часовима додатне наставе.

Предмет овога рада јесте представљање могућег модела обраде дела *Горски вијенац*, на часовима додатне наставе. Циљ рада је да укажемо на методички потенцијал трију књига Јевта Миловића и то: *Стизе ка Његошу*, *Рукопис Горској вијенца* и *Његош у слици и ријечи*. Јевто Миловић је објавио факсимил *Горској вијенца*, као и бројна друга писана сведочанства која на часовима додатне наставе могу послужити као предмети демонстративне методе / методе показивања. На часовима редовне наставе у примени су махом монолошка, дијалогска и текстовна метода. Међутим, метода показивања је врло битна будући да се тако спајају теоријска знања са реалношћу. Очекујемо да ће примена методе показивања на сегментима Миловићевих дела допринети свестранијем разумевању *Горској вијенца*.

2. ДЕЛО ЈЕВТА МИЛОВИЋА: ЈЕВТО МИЛОВИЋ КАО ИСТРАЖИВАЧКИ УЗОР

Након завршетка гимназије, Јевто Миловић је уписао студије германистике у Београду и упоредо са њима националну књижевност и националну историју (Бекић 1998: 35). При крају студија Миловић је добио стипендију и отпутовао у Берлин 1936. године (Мојашевић 1998: 21), где је и докторирао са темом *Гете, његови савременици и српско-хрватска народна поезија*, која је објављена у Лајпцигу 1941. године (нем. *Goethe, seine Zeigenossen und die serbokroatische Volks poesie*) (Бекић 1998: 39). Велики део истраживачког рада Јевто Миловић посветио је проучавању дела Петра II Петровића Његоша, па са разлогом Чедо Вуко-

3 В. в. у: Ивановић 2017: Р. Ивановић, *Његош. Његошологија. Његошолози*, Подгорица: ЦАНУ, Институт за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош“.

вић каже: „Исидора је принијела Његошу „Књигу дубоке оданости”, а Јевто Миловић – себе!” (Вуковић 1998: 16). Да је заиста тако сведочи и Радомир Ивановић (2017) који је Миловићу као његошологу посветио читаво поглавље своје књиге. Но, није се Миловић интересовао само за Његошеву поезију. Уопштено речено, главне области интересовања Јевта Миловића јесу: „историја, германистика, славистика и компаратистика” (Ивановић 2017: 162). Друкчије речено, реч је „о научнику широких научних интересовања и особеног научног профила” (Ивановић 2017: 161).

Сваки истраживачки рад академика Јевта Миловића имао је два циља: први, да представи детаљан опис ствари или појма који истражује, и други, да одреди значење тог појма „у одређеном историјском и културном контексту” (Вукићевић 1998: 96). Истраживачи (Вукићевић 1998) истичу да је Миловић створио „*фундамент* за *интердисциплинарни приступ* у којем се равноправно могу сусретати: историја, географија, етнологија, археологија, геологија, картографија, демографија, психологија, социологија, филозофија и филологија” (Вукићевић 1998: 97). Миловићеве истраживачке захвате, између осталог, одликује и ослањање на биографске и аутобиографске чињенице (Вукићевић 1998: 97). Такође, Миловић своје тврдње поткрепљује документацијом прикупљеном из различитих архива (Вукићевић 1998: 97), што се да приметити у свакој његовој књизи. Прецизирајући Миловићев метод књижевне анализе, Ивановић (2017: 172) истиче да је Миловић „остао при чисто позитивистичком методу књижевне анализе”.

Академик Јевто Миловић има прилично велики број референци у библиографији, али пошто је овај рад првенствено методичког карактера, нећемо наводити сва његова дела, већ ћемо издвојити неколико опсежнијих радова. Ево и најзначајнијих дела:

- 1) *Велики ушницај Гешеов на Њејоша* (1934);
- 2) *Њејош у слици и ријечи* (1974);
- 3) *Рукойис „Горској вијеница” Петра II Петровића Њејоша* (1982);
- 4) *Сшазе ка Њејошу* (1983);
- 5) *Петар II Петровића Њејош у свом времену* (1984);
- 6) *Сшудије, расшраве и чланци* (књига 1, 1989);
- 7) *Разшговори са умјешницима* (1983);
- 8) *Умјешничка радионица* (1990).⁴

Будући да смо у овом одељку рада издвојили само најзначајнија дела, ваља напоменути да је осим њих Миловић написао велики број научних чланака. Његова научна дела представљају неизоставну литературу за свако ново проучавање у области његошологије, али и других научних дисциплина о којима смо говорили.

4 У овом одељку рада истакли смо само најзначајније појединости и референце Јевта Миловића, што значи да смо начинили селекцију информација о њему и његовом раду. Између осталог, издвојили смо само најзначајније радове, а поред њих постоје бројни прилози које је написао Миловић. Такође, издвојили смо само научна дела на српском језику, а Миловић је радове објављивао и на немачком језику.

За Јевта Миловића се са разлогом може рећи да је то „човек књиге”, чему су најбољи показатељ његови поучни осврти на учење. У разговору Јевта Миловића и Чеда Вуковића који овом приликом користимо за реконструкцију профила његошолога Миловића, између осталог, појављују се сегменти у којима Миловић говори о свом учењу у врло тешким условима. Наводимо његове речи:

„По завршетку основне школе, спремао сам се приватно, код куће – за први и други разред гимназије. Набавио сам уџбенике и учио дању и ноћу” (Вуковић 1998: 10).

„Стално и свуда сам учио; кад сам био за стоком, кад сам ишао и враћао се из школе – дању и ноћу. Свуда и у свако доба. Кад би укућани полијегали, украо бих наручје сламе или сијена, па бих руковијет по руковијет бацао у ватру. Тако бих уз пламен учио. Кад бих потрошио сламу или сијено, дувао бих у ватру и учио уз жар. Чудо је што нијесам изгубио очњи вид, јер је просторија у којој смо боравили и спавали била увијек пуна дима” (Вуковић 1998: 10).

Миловићево саопштавање о учењу у задимљеној и неосветљеној просторији показује колику је мотивацију имао још као ученик за усвајање нових знања. Школски задаци и ишчитавање литературе из различитих области били су први почеци развијања истраживачког дара. Као резултат дугогодишњих истраживања настала су Миловићева дела. Дела Јевта Миловића су врло информативна, па могу помоћи сваком новом истраживању у различитим друштвено-хуманистичким областима: у историји, географији, књижевности, лингвистици и сл.

Како већ рекосмо, Миловић је већи део свог стваралаштва посветио Његошу. Овако говори о истраживању Његошевог живота и дела:

„На Његошев стих, на пронађен детаљ из његовога живота – све у мени узигра и устресе. И како бих то назвао? Да ли се ја цијелим бићем одазивам Његошу?” (Вуковић 1998: 12).

Упознавање ученика са оваквим ставом истраживача може допринети развоју радозналости и мотивације ученика. Миловић је током свог живота био врло посвећен истраживачком послу, па су сви његови радови резултати чисте истраживачке делатности. Подстакнут истраживачком вољом, Миловић је широм Црне Горе (и ван њене територије) претраживао архивску грађу, тј. трагао за аутентичним документима на основу којих би се могло писати о Његошевом животу и раду. Иако је у свим Миловићевим делима садржана научна апаратура, према нашем мишљењу, Миловић радије посеже за оригиналним документима, него за секундарном литературом.

3. ОБРАЗОВНИ ЕЛЕМЕНТИ У ДЕЛИМА ЈЕВТА МИЛОВИЋА

Наша је препорука да због комплексности дела *Горски вијенац* и његовог значаја за српску културу у целини, његову обраду треба проширити и на часове додатне наставе. Према нашем мишљењу, детаљна обрада дела попут *Горској вијенца* није могућа без укључивања одговарајуће научне литературе о делу.

Јевто Миловић, поменимо то још једном, један је од највећих његошолога на српском језичком подручју. О важности његовог рада говори поштовање које Миловић ужива међу његошолозима. Примера ради, у књизи *Њеџош, њеџошолоџија, њеџошолози* (2017) Радомира Ивановића, насталој сто педесет година и више након Његошеве смрти, у којој су побројана и поменута сва значајна дела о Његошу, Јевту Миловићу посвећено је засебно поглавље. Готово је незамисливо свако ново истраживање Његошевог дела без консултовања Миловићевих радова. Јевто Миловић је један од ретких истраживача који своја истраживања није заснивао на доступном тексту, већ је трагао по архивима за грађом о Његошу. Резултат тог мукоотрпног рада јесу његове књиге у којима се могу наћи бројни факсимили, бројне фотографије, многобројна писма, као и бројни други веродостојни документи о Његошевом делу и животу. Миловићеве књиге настале су на основу дугогодишњих прикупљања грађе по архивима, како у Црној Гори, тако и ван ње. Нису ретки ни ауторови осврти на поједине податке, тј. поређења података из једног извора, са подацима из другог извора, са намером да се утврди истина. Оно што је значајно, са методичког аспекта, научни стил Јевта Миловића не одликује се апстрактношћу, већ је врло јасан и концизан. Књиге обилују великим бројем података, па све то омогућава потпуније сагледавање Његошевог дела.

Према нашем мишљењу, методички су најзначајније три књиге. Прва од њих је *Рукопис Горској вијенца Петра II Петровића Њеџоша* (Титоград, ЦАНУ, 1982). Како аутор каже у овој књизи налази се аутограф „првог дијела Горског вијенца до 1528. стиха” (Миловић 1982: 5), које пронашао Менчик у Дворској библиотеци у Бечу 1889. године и у „коме недостаје Посвета праху оца Србије” (Миловић 1982: 5). Међутим, у предговору аутор истиче и да располаже преписом текста Посвета праху оца Србије који је извршио Милорад Медаковић „за вријеме свога боравка с Његошем у Бечу и који је пронашао у Архиву САНУ у Београду Перо Шоћ” (Миловић 1982: 5). Миловић такође истиче и следеће: „Имамо још и прво издање Горског вијенца, које је штампано у Бечу под Његошевим надзором 1847. године” (Миловић 1982: 5). Књига се састоји од двеју целина, при чему се у првој целини налазе ауторова разматрања појединих стихова (преправки, разлика и сл.), док се у другом делу књиге налази рукопис Горског вијенца. Овај рукопис може бити врло користан за додатну наставу уколико се узме за предмет методе показивања јер је аутор читаоцима омогућио „да продру у

мало познате регионе Његошеве психологије и филозофије стварања, у његову стваралачку радионицу” (Ивановић 2017: 165). Осим што се у књизи открива оригинални Његошев рукопис, у књизи се осликавају и све песникове психолошке дилеме, односно, процес стварања. Те две одлике књиге, предочивост и приказивање стваралачког/психолошког процеса јесу оно што чини ову књигу методички вредним делом. На наставнику остаје да одабере одређене сегменте књиге којима се може допринети потпунијем разумевању дела.

Друга методички значајна књига свакако је *Сџазе ка Њејошу* (Титоград, НИО „Универзитетска ријеч”, 1983). И ова књига као и све Миловићеве књиге обилује многобројним подацима. Међутим, нису сви текстови прикладни за средњошколски узраст. Због тога смо направили селекцију текстова за које сматрамо да могу бити од користи ученицима на напредном нивоу знања. Односно, одвојили смо текстове који могу осветлити поједине аспекте Његошевог живота и рада. Ево и њихових наслова:

- 1) *Неки архивски подаци о Њејошевом учитељу Јосифу Тројковићу* (7–9);
- 2) *Долазак Симе Милутиновића у Црну Гору* (10–13);
- 3) *Боравак Анђида и Франциске Жом у Црној Гори* (14–37);
- 4) *Њејошев учитељ немачкој језика и црњања* (38–42);
- 5) *О процесу стварања код Њејоша* (307–310);
- 6) *О елементима наше усмене књижевности у Горском вијенцу* (311–319);
- 7) *Два-три стиха из Њејошевој Горској вијенца* (320–321);
- 8) *Узредне ојаске о неким Њејошевим стиховима: нешто о јој Мићу из Горској вијенца* (322–325);
- 9) *Неколико паралела између Библије и Њејошева Горској вијенца* (326–329);
- 10) *Њејошево интересовање за Хомера* (330–336).

Као што се да видети на основу наслова текстова унутар књиге, на основу њих се могу стећи бројна знања о песниковом образовању и стварању, као и о религијском, народном и књижевном утицају на стварање *Горској вијенца*. Врло су занимљиви текстови о Његошевом учењу страних језика и првим корацима у образовању. Сви селектовани текстови могу послужити као ваљан и научно утемељен допринос обради *Горској вијенца*. На наставнику опет остаје да одабере број текстова, као и текстове које жели разматрати са ученицима.

Док прва књига *Рукопис Горској вијенца* представља погодан материјал за примену методе показивања у настави, књига *Сџазе ка Њејошу* нуди доста информација о самом књижевном делу. У трећој књизи насловљеној *Њејош у слици и ријечи* аутор даје врло детаљан увид у лик и дело Његошево. Притом, академик Миловић сагледава Његошев развој од рођења, па до смрти издвајајући и културно-историјске околности у којима настаје песниково дело. Оно што ову књигу чини посебном

јесте чињеница да је то илустрована монографија, те да се у њој налази осим текста као главног начина преношења информација и велики број докумената (факсимила, фотографија, писама и бројних других појединости у вези са Његошевим животом). У књизи су обрађене следеће теме: порекло Његошеве породице, Његошево образовање, живот и дело Петра I Петровића Његоша, догађаји након смрти Његошевог стрица, однос Вука и Његоша, Његошево политичко деловање, песничко стваралаштво, Његошева болест и смрт. Сваки од ових сегмената текста пропраћен је документацијом (најчешће архивском). Информације исказане у књизи поткрепљене су бројним доказима, како из литературе, тако и из документације другог карактера. Научни стил овога дела врло је јасан и концизан. Када је у питању аспект са кога се дело разматра може се рећи да примат има књижевно-историјски аспект, док добар део припада књижевно-критичком аспект. И ова књига као и *Рукопис Горској вијенца* представља погодан материјал за примену методе показивања.

4. ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА НАСТАВНУ ПРАКСУ

Епски спев *Горски вијенац* убраја се у врло комплексна дела јер садржи бројне слојеве: религијски, фолклорни, филозофски, социолошки, историјски и сл. На часовима редовне наставе могуће је обрадити ово дело, а часови додатне наставе могу бити искоришћени као вид детаљнијег разматрања Његошевог лика и дела. Мишљења смо да овом Његошевом делу и лику треба посветити више пажње, пре свега, због културолошког значаја Његошеве личности и Његошевог дела. Као материјали за часове додатне наставе у обзир долазе три књиге: *Стиазе ка Њејошу, Њејош у слици и ријечи* и *Рукопис Горској вијенца*. На часовима додатне наставе примат треба дати методи показивања / методи запажања. Јевто Миловић није само тумач Његошевих дела, већ је, између осталог, и архиватор. У својим књигама, Миловић је као ретко који други његошолог, предочио бројне оригиналне документе у вези са Његошем. Отуда су његови радови врло погодни за примену методе показивања. За Миловићев приступ такође је карактеристично посматрање Његоша у културно-историјској равни, па аутор паралелно прати друштвено-политичка дешавања и узрастање младог Рада као песника.

Предлажемо да се обрада Његошевог *Горској вијенца* одради на часовима додатне наставе недељу дана након обраде овога дела на часовима редовне наставе. У завршном делу последњег часа обраде, наставник може упутити ученике на осматрање слојева у делу, што би био неки вид припреме за часове додатне наставе. Први час додатне наставе може послужити за постављање тврде основе за даља тумачења Његошевог дела. На првом часу могу доминирати монолошка и дијалогска метода. Наставник може са ученицима разговарати о Његошевом лику

и делу. Будући да су ученици ово дело већ обрађивали на часовима редовне наставе, овај час ће послужити да се сумирају стечена знања, те да се обезбеди ваљана подлога даљим тумачењима. Након што ученици напредног нивоа знања у сарадњи са наставником издвоје основне идејне слојеве *Горског вијенца*, наставник може ученике поделити у четири групе. Будући да се ради о ученицима на напредном нивоу знања ову поделу није тешко начинити. Свака група може самостално изабрати вођу. Свакој групи могу се дати по три задатака, при чему треба водити рачуна да се одговори на задатке чији се одговори налазе у једној књизи. Тако ће прва група добити три истраживачке теме, при чему ће њихова литература бити сачињена од одабраних поглавља из књиге *Стиазе ка Његошу*. Теме могу бити: *Елементи усмене књижевности у Горском вијенцу*; *Паралеле између Библије и Његошевог дела*; *Његошева заинтересованост за Хомера*. Друга група може добити следеће истраживачке теме: *Његошева породица*; *Његошево образовање*; *Његошево стваралаштво*. Одговори на ове теме могу се пронаћи у књизи *Његош у слици и ријечи*. Трећа група може добити наредне теме: *Његошево јолићичко деловање*; *Однос Пејтра I Пејтровића Његоша са владиком Рагом*; *Болест и смрт Његошева*. Такође, и ови одговори налазе се у књизи *Његош у слици и ријечи*. Четврта група може разматрати документа која је академик Миловић издвојио, при чему долазе у обзир: писма, фотографије и факсимили рукописа (при томе посебну пажњу треба посветити књизи *Рукопис Горског вијенца*). На другом часу додатне наставе, сваки од вођа групе представља резултате спроведених истраживања, при чему је врло битно да излагања буду систематизована. Када свака група (сваки вођа) представи резултате истраживања формираће се комплетна слика о Његошу и *Горском вијенцу*, а што је најважније, биће поткрепљена бројном оригиналном документацијом. Оваква обрада дела биће прилично занимљива ученицима, будући да ће многи од њих први пут видети фотографије Његошеве родне куће, Његошеве библиотеке, Његошеве биљарде, капеле на Ловћену, као и бројних других културно-историјских објеката. Особито је важно што је Миловић објавио факсимил *Горског вијенца*, па ученици могу видети и Његошев рукопис. Између осталог, Миловић на аутентичан начин открива бројне појединости из живота Његошевог стрица, а једна од врло интересантних чињеница јесте да Његош није био први наследник у плану свога стрица. Књига *Његош у слици и ријечи* и није друго до илустрована монографија, па је као таква врло погодна за примену методе показивања, а „чулна радозналост и рецептивна моћ представљају најуниверзалнији начин учења” (Николић 2006: 60). Друго, „стицање знања непосредним запажањем делује као општи чинилац људског развоја, прилагођавања и опстанка, па је самим тим надређено свим облицима посредног и школског учења” (Николић 2006: 60). Специфичност методе запажања лежи у чињеници да она „уводи у наставу објективну стварност и разне видове њених чулних пројекција” (Николић 2006: 60). Књига академи-

ка Миловића *Његош у слици и ријечи* управо објективну стварност уводи у наставу, па предметности „казују о себи и околини боље, више и уверљивије него што се то језиком може учинити” (Николић 2006: 61). Метода показивања у настави се реализује на два начина: као посредно показивање и као непосредно показивање (Николић 2006: 62, 63). Непосредно показивање реализује се „довођењем ствари и појава у чулно поље и стављањем ученика у најбољи посматрачки положај” (Николић 2006: 62), док се посредно показивање остварује предочавањем сведочанстава о предметности (Николић 2006: 63). Будући да се највећи број часова српског језика реализује на територији Републике Србије, непосредно показивање у вези са делом *Горски вијенац* је готово неостварљиво. Међутим, посредно показивање може се остварити захваљујући радovima Јевта Миловића. Због тога би упознавање са одабраним делима Јевта Миловића било врло интересантно ученицима, јер би се упоредо током истраживања примењивале текстовна и метода показивања.

Напослетку, остаје да тврдњу да се дело академика Јевта Миловића може искористити у сврхе посредног показивања аргуменујемо деловима из његове илустроване монографије. У наставку издвајамо неколико научно утемељених занимљивости из Његошевог живота и дела⁵. Ево и сегмента текста о Његошевим родитељима:

Руски филолог Исмаил И. Срезњевски посетио је, заједно с Његошем, његовим братом Пером, једним сердаром, Фридрихом Орешковићем, са два или три сенатора и с перјаницима 13/25. јула 1840.г. Његуше. Свртали су и до Његошевих родитеља. О тој посети Срезњевски говори у писму својој мајци Јелени Ивановној: Кућа је прилична, али уређена по сељачки, само што је већа и чистија. Окупили смо се сви у једној соби. Послужили су каву, затим шунке, овчетине и вина (Миловић 1974: 10).

Није тешко приметити колики је степен детаљности у Миловићевим редовима: он наводи тачне датуме, имена са средњим словом, тачне податке о документу и користи управни говор као модел преношења туђег говора, како би што очигледније представио Његошеву кућу. Текст је пропраћен и фотографијама. Научна утемељеност назире се у сваком Миловићевом реду, те се наводе само они подаци који се могу аргументовати. Каткада аутор јасно указује да до појединих података није дошао. Ево једног таквог примера:

Први Његошев учитељ био је, према П. А. Лаврову, цетињски калуђер Мисаил, други – секретар Петра I Јаков Цек, а трећи – калуђер савинског манастира Јосиф Троповић. О Мисаилу и Цеку не зна се готово ништа (Миловић 1974: 18).

5 Сегменте књиге наводимо како бисмо показали зашто је Миловићево дело погодно за примену методе запажања/показивања (демонстративне методе).

Међу многобројном документацијом коју је Миловић ставио на располагање читаоцима, интересантно је писмо Његошевог стрица (тестамент), а још интересантнији су подаци о настанку тестаментa. Наиме, Миловић пише овако:

„Митрополит Петар I Петровић умро је у дубокој старости, на Лучиндан 18/30. октобра 1830. Истога дана, на неколико сати прије смрти, издиктирао је Симу Милутиновићу свој тестамент у коме је именовао за насљедника свога седамнаестогодишњег синовца Рада Томова Петровића. Тестамент је отворен и прочитан сјутри дан, 19/31. октобра, на гувну испред Цетињског манастира раније позваним и окупљеним народним главарима и народу. Тада је Раде Петровић признат за свјетовног и духовног господара Црне Горе” (Миловић 1974: 19).

Интересантне су бројне Миловићеве опаске о Његошу, али због ограничености простора ми ћемо издвојити само још две. Једна од Миловићевих тврдњи јесте да Његош због болести ноћи проводи у седећем положају (Миловић 1974: 242). Такође, занимљиво је и Миловићево казивање о Његошевој смрти:

„И умире 19/31. октобра, у 10 сати ујутро. То је био онај исти дан у који је прије двадесет и једне године постао свјетовни и духовни господар Црне Горе” (Миловић 1974: 251).

Сви издвојени примери из дела Јевта Миловића сведоче о једноставности, научној утемељености, детаљности и поучности ауторовог рада. Његов текст је јасан, али са друге стране врло садржајан, о чему најбоље сведоче прецизно наведени датуми, прецизно забележена имена и доследно референцирање.

ЗАКЉУЧАК

Његошево дело *Горски вијенац* једно је од најзначајнијих дела српске културе и са друге стране, једно је од најкомплекснијих дела српске књижевности, те са разлогом захтева детаљнију обраду особито када су у питању ученици на напредном нивоу знања. Три књиге академика Јевта Миловића (*Сјазе ка Њећошу*, *Рукопис Горској вијенца* и *Њећош у слици и ријечи*) представљају квалитетно и погодно штиво за обраду на часовима додатне наставе у другом разреду Гимназије, а након обраде дела *Горски вијенац*. У овом раду представили смо могући модел коришћења Миловићевих текстова у виду методе показивања (прецизније, посредног показивања). Најпре, у завршном делу последњег часа обраде Његошевог дела треба ученике усмерити на истраживање слојева у делу *Горски вијенац*. Након недељу дана треба организовати први час додатне наставе посвећен Његошу. Први час треба искористити за

постављање тврде научне основе, односно за утврђивање знања о *Горском вијеницу*, да би се на другом часу та знања проширила. Ученике треба поделити у четири групе, при чему свака група добија три истраживачке теме и по једну књигу Јевџа Миловића у којој се могу наћи одговори на добијене теме. Задатак ученика јесте да саставе експозе о својим темама на основу добијене литературе. Резултате истраживања читају вође група на другом часу додатне наставе, а задатак наставника је да сва добијена сазнања систематизује и тиме заокружи целину о Његошевом лику и делу *Горски вијенац*. Будући да на часове додатне наставе долазе ученици на напредном нивоу знања, биће примењено и вршњачко учење, што ће допринети и побољшању комуникације на релацији ученик-ученик и социјализацији ученика.

Литература

Бекић 1998: Т. Бекић, Место Јевџа Миловића у нашој германистици, у: Н Вуковић (уред.) *Живот и дело академика Јевџа Миловића*, Подгорица: ЦАНУ, 31–42.

Вукићевић 1998: С. Вукићевић, Васпостављање субјективитета човјека и историје, у: Ново Вуковић (уред.), *Живот и дело академика Јевџа Миловића*, Подгорица: ЦАНУ, 31–42.

Гој 1995: D. Goy, *The sabre and the song/ Njegoš: The Mountain Wreath*, Beograd: The Serbian P. E. N. Centre.

Жутић 2024: Д. Жутић, Лаза Лазаревић у наставном проучавању у наставној школи, *Методички видици*, [S.l.], v. 2, n. 2, p. 44–51, feb. 2011. ISSN 2334-7465. <<https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/767>>. 15.03.2024.

Ивановић 2017: Р. Ивановић, *Њеџош. Њеџошолоџија. Њеџошолози*, Подгорица: ЦАНУ, Институт за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош”.

Јакшић Провчи 2024: Б. Јакшић Провчи, Еп о Гилгамешу у светлу наставног проучавања, *Методички видици*, [S.l.], v. 2, n. 2, p. 35–43, feb. 2011. <<https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/766>>. 15.03.2024.

Лакета 2024: С. Лакета, Интерпретација епске народне песме Јетрвица адамско колена у индивидуализованој настави, *Методички видици*, [S.l.], v. 9, n. 9, p. 2–42, децембар 2018. <<https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/1879>>. 15.03.2024.

Миланов 2015: А. Milanov, Bulgakov u nastavnoj praksi, *Методички видици*, [S.l.], v. 6, n. 6, p. 55–75, септембар 2015. <<https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/1409>>. 15.03.2024.

Миловић 1974: Ј. Миловић, *Њеџош у слици и ријечи*, Титоград: Графички завод, 1974.

Миловић 1982: Ј. Миловић, *Рукопис Горској вијеница Пејтра II Пејтровића Њеџоша*, Титоград: Народна књига, 1982.

Миловић 1983: Ј. Миловић, *Сјазе ка Њеџошу*, Титоград: НИО Универзитетска ријеч, 1983.

Мојашевић 1998: М. Мојашевић, Дисертација Јевта Миловића о Гетеу и српскохрватској народној поезији, у: Н Вуковић (ур.) *Животи и дјело академика Јевта Миловића*, Подгорица: ЦАНУ: 31–42.

Николић 2006: М. Николић, *Методика настави српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Николић 2012: М. Николић, Могућности примене лингвостилистичког приступа у обради књижевног текста у млађим разредима основне школе, Пале: *Радови Филозофског факултета*, год. 14, бр. 14, Пале, 253–266.

Николић 2016: М. Николић, Могућности примене лингвостилистичког приступа наставним садржајима из правописа у средњој школи, Бања Лука: *Прилози настави српског језика и књижевности: часопис Друштва наставника српског језика и књижевности Републике Српске*, бр. 5, Бања Лука, 79–93.

Арсений Среткович / ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ НАУЧНЫХ ТРУДОВ ЙЕВТО МИЛОВИЧА: ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ КЛАССЫ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Краткое содержание / В статье рассматривается методический потенциал трех научных работ академика Йевта Миловича, а именно: «Пути к Негошу», «Рукопись Горного венеца» и «Негош в образе и слове». В традиционной педагогической практике при обработке части Негоша, которая входит в учебную программу второго класса средней школы, в основном применяются монологический, диалогический и текстологический методы. Научная работа Йевта Миловича позволит применять демонстрационный метод в дополнительных классах одновременно с другими методами. Цель статьи – указать на методический потенциал трех отобранных научных работ Миловича. Для проведения дополнительных занятий, на которых рассматривались бы отрывки из книг Миловича, требуется два часа. Первое занятие будет посвящено установлению знаний о Негоше и его работе, а второе занятие будет посвящено представлению результатов, к которым пришли студенты, работая в группах и применяя метод исследования. Обработка избранных работ Йевта Миловича повлияла на развитие интереса и мотивации к анализу работ Негоша. В то же время знания студента будут дополнены большим количеством информации.

Ключевые слова: образовательный потенциал, Йевто Милович, Горный венок, дополнительные занятия, метод указания, метод исследования, групповая форма работы

Примљен: 15. априла 2024.

Прихваћен за штампу јуна 2024.